

לעי"נ אמ"ר הכ"מ הגה"צ חיים יעקב מנחם זצוק"ל בן הרב עזריאל ז"ל

מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

י"ל ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

פרשת ראה - תשפ"ג

גליון תתקנ"ז שנה כ'

אדם שנדר כסף לצדקה ונעשה עני האם יכול לעכב המעות אצלו?

יש לחקור אדם שנדר מעות לעניים ולבסוף העני האם מותר ליטול את המעות לעצמו כיון שהוא עני או דילמא כיון שאמר שיתן אינו יכול לקחת לעצמו

הנה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד' דפוס פראג סימן תתקמ"ב מובא במרדכי ב"ב פרק א' כתב אם אדם נדר מעות לצדקה וכבר הודיעו לקהל שהוא נותן כך וכך ליד גבאי לעניים שבעיר, ושוב העני אפילו הוא גופיה לא מצי למיעכביה לנפשיה.

ומביא ראייה: מהא דאיתא בגמ' ב"ק ק"ט ע"מ ב' וכן עריכו כ"ט ע"א מנין לשדה היוצאה לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים, וברש"י מקדיש שדה אחוזה ולא גאלה מן ההקדש ומכרה גזבר לאחרים, כשהיא יוצאה מיד הלוקח ביובל, מתחלקת לכהנים משמר שנכנס בו, וגאלה אחד מן הכהנים, כלומר והלוקח מן הגזבר כהן היה ומבני המשמר של יובל היה, מנין שלא יאמר הואיל ויוצאה לכהנים ביובל והרי היא תחת ידי תהא שלי, ודין הוא, בשל אחרים אני זוכה, בשל עצמי לא כ"ש, ת"ל כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו, אחוזה שלו ואין זו שלו, הא כיצד יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכל אחיו הכהנים, ה"נ כי אמר בפני הקהל אני נודר לתן ליד הגבאי כך וכך לעניי העיר או לעניי עולם הו"ל כאלו מטא ליד גבאי ולא מצי למיהדר דאנן יד לעניי אנו ויש לנו לכופו לקיים נדרו שנדר לתת ליד גבאי לחלק לשאר עניים, דאטו משום דעני הוא אין לו לקיים את נדרו.

ובשו"ת מהרש"ם חלק א' סימן ל"ב דייק מדבריו: דדוקא באמר לקהל ליתן ליד גבאי, אבל בנודר בפני עצמו יוכל ליתן לקרובו, ואם הוא עצמו העני, עדיף טפי ורשאי לעכב לעצמו, ובפרט לשיטת מהר"ט ח"א סימן פ"ה דבעשיר ואח"כ נעשה עני, מותר לו ליקח המעשר עני לעצמו, ומכל שכן בנדר לצדקה, ובפרט בנותן נדן לבנו כשאין ידו משגת ליתן לו, דין בנו הגדול כשאר קרוביו, ורשאי ליתן לו.

וכן כתב בשו"ת בית יצחק יור"ד ח"ב סימן ע"ח דמותר ליקח המעות לעצמו, ופירש דברי המרדכי שכתב שאינו יכול לעכב, מיירי כשרוצה לעכב הכל לעצמו, אבל יש לו זכות כשאר עניים שבעיר, והעיר הגר"י בלוי בספרו צדקה ומשפט פ"ב הערה מ"ה דעדיין יקשה קושית המרדכי וכי משום שהוא עני אינו חייב לקיים נדרו, עי"ש מה שכתב בזה

האם המשתתפים בחתונה אין צריכים לתת צדקה

דעוסק במצוה פטור מהמצוה?

בפרשתן ט"ז ז' כי יהיה בך אביון מאחד אחיך וגו' נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתן לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוהיך בכל מעשה ידך וגו'
 איתא בגמ' נדרים ל"ג ב"ק נ"ו דעוסק במצוה פטור מהמצוה, ולכן מי שעוסק במצוה פטור מלתת צדקה לעני, דעוסק במצוה פטור מהמצוה

יש לחקור אלו משתתפים בסעודת חתונה ודרך העולם שבאים נצרכים לבקש כסף באמצע החתונה האם פטורים מלתת משום דעוסקים בסעודת החתונה מקיימים מצוה ועוסקים במצוה פטורים מהמצוה או אין פטורים וחייבים לתת

הנה בשו"ת חתן סופר סימן י"ד דן האם המיסב בסעודת חתן וכלה פטור מליתן פרוטה לעני באמצע סעודת החתונה, ומצוי דבר זה, כי עיניהם של עניים נשואות בסעודת נשואין, ואז חוזרים חלילה וגלגול חוזר משלחן לשלחן, ומפסיקין בין גברא לגברא לבקש על המחיה ועל הכלכלה, מטעם עוסק במצוה פטור מן המצוות

ומסיק: דאף לדעת התרומת הדשן והמגן אברהם דהמיסב בסעודת חתן וכלה פטור מכל המצוות, עם כל זה אין לפטור המסובין בסעודת נשואין מלתת פרוטה לעני, ולא מבעיא לשיטות הראשונים תוס' סוכה כ"ה ע"מ א' דעוסק במצוה פטור מהמצוה רק כשאין יכול לקיים שתייהן אבל כשיכול לקיים שתייהן אינו פטור, א"כ בודאי שחייב לתת צדקה באמצע סעודת החתונה דיכול לקיים שנייהם, אלא אפילו לשיטות הר"ן דעוסק במצוה פטור מהמצוה אף כשיכול לקיים שניהם, מ"מ מודה הר"ן היכי דבקי יכול לעשות שתייהן בלי טירחא כלל מחויב במצוה מקרי, וא"כ במסובין בסעודת חתן הלא אין מבטלין כלום ממצוות שמחת חתן וכלה בנתינת פרוטה דעל מקומן הם יושבין והעני בא, והא דפטור מפרוטה דרב יוסף במשיב אבידה, התם דעוסק הוא בידו לשטוח ולנעור האבידה והיא מלאכת ידים, אבל מצות שמחת חתן וכלה אין המצוה לשמחם ביד דווקא, דגם אם מיסב בסעודה, ומשמחו בדברים, לפעמים בדברי תורה המשמחים או בדברים המשמח לב שומעיהם, ואין היד פועלת למצוה זו, על כן בודאי אי אפשר לפטור המסובין ממצות צדקה, וסיים שם אמנם המגנים בסעודת חתן לשם מצות שמחת חתן, ידיים עסקניות באמת פטורים מלתת אז פרוטה לעני.

ברכת מזל טוב לידידנו

שעמד לימיננו בחביבות מיוחדת

להצלחת מסע הרבצת התורה בברזיל

הגאון הצדיק רבי יצחק דוד הורביץ שליט"א אב"ד ראצפערט ברזיל

לרגל שמחת נישואי נכדו

הבה"ח המופלג בתור"ש כמר יהושע נ"ו מבחירי ישיבת עץ חיים באבוב

בן לחתנו ידידנו הרה"ג רבי מאיר הגר שליט"א רב בית המדרש ראצפערט בית שמש

בנו של הגאון הצדיק רבי ישראל אליעזר הגר שליט"א אב"ד סערט וז'ניץ ירושלים

עב"ג בת כ"ק מרן האדמו"ר מנדבורנה ירושלים שליט"א

יהא רעוא שבזכות מעשיו הכבירים להרבות תורה והוראה בישראל

יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

ויצלח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרה"ג יעקב נוסנצוויג שליט"א

מאנסי

מראשי קהילת צאנז

לעילוי נשמת אביו

יד ימינו ואיש אמונו של מרן בעל השפע חיים

זצוק"ל

הרב החסיד אהרן יהושע ז"ל

בן יעקב יהודה נוסנצוויג ז"ל

נ.ל.ב.ע כ"ז אב תשע"ו

ת.נ.צ.ב.ה

איך יכולים לקיים מצוות צדקה על ידי הגרונ הרי העני אינו יכול להתפרנס מזה? איתא במשלי ג' ט' כבד את ה' מהונך

וברש"י שם בשם המדרש אל תקרי מהונך אלא מגרוך, עיין בשו"ת אבני חפץ סימן כ"ט ס"ק י' שכתב שלא ידע היכן מקור דבר זה.

יש להקשות: איך יכולים לקיים מצות צדקה ע"י הגרון, כך הקשה הגאון רבי עקיבא איגר באגרות סימן ט"ז, וכן בכתב סופר פרשת ראה, וכן במהרי"א על התורה בסוף הספר בלקוטים ע"מ קל"ח, וכן בגן רוה בפרשתו.

איכא כמה תרצוים

א. מהונך משמע שמי שיש לו הון רב היא צריך לתת צדקה, אבל מי שאין לו הון רב אין צריך לתת צדקה, לזה אמר המדרש דאף מגרוך יכבד ה' לצדקה לעניים, דהיינו אף כשצריך לחסר עצמו מהונך לצמצם מאכילתו, נמי צריך לתת צדקה, כך כתב באגרות רבי עקיבא איגר סימן ט"ז, ובספרו על התורה פרשת ראה על הפסוק פתח תפתח.

ושמעתי פעם פירוש נפלא על הפסוק "העשיר לא ירבה והדל לא ימעוט" שהיום כשמגיעים לאיזה עשיר לבקש תרומה אז אומר מיד שיש לי כבר הרבה התחייבות, אבל האברכי הכוללים נותנים עוד הפעם ועוד הפעם, וזה הכוונה העשיר לא ירבה שהוא לא ירבה בצדקה שאומר שיש לו כבר התחייבות, והדל אלו אברכי הכוללים הם לא ממעתי שמתן שרק מבקשים להם הם נותנים.

ב. ע"פ מה דאמרין בגמ' ב"ב ט' ע"א גדול המעשה יותר מן העושה, והיינו משום דבנתינת צדקה אפשר לומר שהיא אינו עושה לגמרי לשם שמים, משום שרוצה לתת שיחשבו שהיא טוב, אבל זה שעושה שהשני יתן מתכוין יותר לשם שמים, וזה כונת המדרש אל תקרי מהונך, לא העיקר מי שנותן צדקה, אלא צריך נמי שיהא מתרים אחרים דהיינו שהולך לצעוק בגרון שיתרמו כסף, כך כתב הכתב סופר פרשת ראה, ומובא נמי בדברי חנוך בפרשת ראה.

ובגהגות יעב"ץ ב"ב ט' ע"א **כתב טעם אחר מדוע גדול המעשה יותר מן העושה משום דיש לו בזיונות, ולא כמו שכתב הכתב סופר.**

ובערוך השולחן סי' רמ"ז סעיף ה' בסוגריים **כתב וז"ל** קבלתי כי על ידי שאדם מאסף צדקה מאחרים, ע"י זה מציל את דורותיו הבאים אחריו מלחזור על הפתחים.

ובספר אהבת שלום הסביר דברי הגמ' שבת קנ"א ע"ב ב' אמר רב יוסף האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני, אהדורי אפתחא לא מיהדר, שהסביר משום שלא הלך לאסוף כסף לאחרים דהאוסף לאחרים לא יצטרך לאסוף בשבילו.

ג. ע"פ מה דאיתא בגמ' ברכות לה' ע"א ר' לוי רמי כתיב לה' הארץ ומלוואה, וכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, ומתוך כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה, וזה כונת המדרש אל תקרי מהונך דהיינו שזה הונך השייך לך, אלא מגרוך רק לאחר שהודית להקב"ה בגרוך דהיינו לאחר הברכה, אז זה נהיה שלך,

ד. ע"פ מה דאמרין בגמ' ב"ב ט' ע"ב דהנותן צדקה מתברך בששה ברכות והמפייסו ב"א ברכות, דנתינת צדקה ע"י הרגשה טובה מעלתה יותר מנתינת צדקה סתם, וזה כונת המדרש אל תקרי מהונך דהיינו שתתן סתם כסף, רק תתן לו הרגשה טובה ע"י גרוך, כך תירץ הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א דומ"צ מחזיקי הדת, וכן הגאון רבי דוד ליסצין שליט"א ראש כולל היכל התלמוד ת"א, וכן מהרי"א ברוך אויערב שליט"א.

ה. אין הכוונה על מצות צדקה, אלא כונת המדרש למי שיש לו קול ערב יש לו מצוה להיות חזן להנעים בקולו הערב, כך כתב בשו"ת שווא ומשיב מהדורא שתייתי סימן ל"ג בא"ד.

וכן כתב בשבולי הלקט מובא בבית יוסף אורח"י סימן ג' ס"ד ד' וז"ל בפסיקתא רבתי פסקא כ"ה כבד את ה' מהונך קרי ביה מחינך שאם היה קולך ערב והיית עומד בבית הכנסת עמוד וכבד את ה' בקולך, נבות היה קולו נאה והיה עולה לירושלים והיו כל ישראל מתכנסים לשמוע קולו, פעם אחת לא עלה, ואבד מן העולם.

האם העני המקבל צדקה מקיים מצוה?

הנה הבעל שם טוב בפרשתו ס"ק י"ד **כתב** דהנה העשיר הנותן צדקה הוא עושה מצוה דנתן תתן לו וגו', פתוח תפתח את ירך לאחיך וגו', אבל העני המקבל את הצדקה, לכאורה אינו עושה שום מצוה, אך אם העני המקבל את הצדקה מקבל ככוונה זו, כלומר כיון שאני צריך לקבל, וכגון שאין מעשה ידיו מספיקים לו, שעל זה אמרו ירושלמי פאה פ"ה ה"ה כל הצריך ליטול ואינו לו נוטל הרי זה שופך דמים, ובמשנה פאה ח"ה ה"ו לו מאתים חסר דינר אפילו אלף נותנים לו כאלה הרי זה יטול, **אם כן כשמקבל העני ככוונה זו כיון שאני צריך ליטול הריני מזכה את העשיר העושה עמי צדקה, נמצא גדול המעשה יותר מן העושה** בבא בתרא ט' א' שהרי העני המקבל יכול לקבל ביום אחד צדקה מכמה אנשים, יותר ממה שהנותן יכול ליתן, וזה אמרו רבותינו ז"ל כן בפירוש, על פסוק רות ב', ו"ט **"האיש אשר עשיתי עמו היום בועז"** אשר עשה עמי לא נאמר אלא עשיתי עמו, דיותר מה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית רות רבה ה' ט'.

ובעריבי נחל פרשת קדושים **כתב דבר נפלא** דמצינו אהבת עשיר לעני שאמרו רז"ל שבת ק"ד א' דרכן של גומלי חסדים לרדוף אחרי דלים, ואהבה זו אינה אהבה אמיתית כי היא דבוקה באוהב, כי העשיר אוהב את עצמו על ידי העני, כי העני משלים חסרונו של העשיר שעל ידו זוכה לעוה"ב, אדאיתא בחז"ל יותר משבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית, ולטעם זה מצוי ורגיל שיהיה אהבה בין עשיר ועני, ובין ב' עשירים או עניים מצוי השנאה, והיינו כי אהבה אמיתית אין שכיח כלל וכמאמר רז"ל יומא ס"ט ב' היינו דאחריב לביתן ועדיין הוא מרקד בינינו, ר"ל שנאת חנם, ולכן אין בנמצא על פי הרוב רק אהבת ההפכי, ולכן העשיר ועני יש אהבה ביניהם מצד הפכיותם כי כל אחד משלים חסרונו חבירו והם כמוכר וקונה, משא"כ ב' אנשים שוים שאין אחד צריך לחבירו להשלים חסרונו ואי אפשר לאהבו אלא באהבה אמיתית, אלו ישנאו זה את זה על הרוב כי אין שכיח עכשיו אהבה אמיתית, ולזה הזהיר הקרא לאהוב לרעע שהוא כמוך פועל או בעוני, כי אהבה זו דבוקה בנאהב מצד הדמיון.

מדוע רק בצדקה הצריכה התורה לומר שלא יהא לך קשה להוציא כסף ולא בשאר מצוות שצריך להוציא כסף?

בפרשתן נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתן לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלך ירך.

הנה בכתב סופר בפרשתן הקשה וז"ל לא מצינו בשום מצוה שיזהיר אותנו שבעת עשיית המצוה לא ירע לבבו, גם במצוות כאלו שיש בהם חסרון כ"ס והפסד רק במצוות צדקה.

ומתוך דהכי פירושו דהאי קרא "ולא ירע לבבך" לא יחשב לך כרוע לב כמי שעושה את המצוה שלא כהוגן "בתתן לך" עם הכוונה כי "בגלל הדבר הזה יברך ה' אלהיך בכל מעשיך" כי מיוחדת היא מצוות צדקה שאף שנותן שלא לשמה מקובלת היא לפניו ית"ש.

ובטעם הדבר: נראה לומר כי במצוות שבין אדם למקום הלא אם תצדק מה תתן לו, וא"כ עיקר המחשבה הטובה דרחמנא ליבא בעי, ואם כל עשייתו הוא כדי לקבל שכר, א"כ אינו חפץ לעשות רצון ה' רק רצון עצמו וחסר מעיקר המצוה, משא"כ במצוה דצדקה שהיא בין אדם לחבירו, עיקר החפץ ורצון ה' הוא שיהיה לעני מה לאכול ולא יהיה לו תערומות על ה', ולעני אין כל חילוק אם נתן לטובתו או לא.

וכעין זה כתב החיד"א בספרו פני דוד ס"ק ט"ז וז"ל שמעתי באומרים ומטו בה משם מהור"י כולי זלה"ה במה שכתוב דשרי לנסויי במעשר ומדברי הטור סימן רמ"ז מוכח דה"ה בצדקה שרי לנסות כדכתיב ובחנוני נא בזאת, ומרן בבית יוסף כתב דמשמע פרקא קמא דתעניות דדוקא במעשר מותר לנסות אבל לא בשאר צדקה והרב פרישה נתן טעם לטור, והרב כנה"ג כתב דבתשובה למהר"ר מתניא טריויס כתב כדברי הטור, והשתא לדעת הטור ודעמיה זה רמז הכתוב ולא ירע לבבך בתתן לו כי בגלל הדבר כלומר לא תצטער אם תתן על מנת כי בגלל הדבר הזה, ותסתפק דדוקא במעשר לא בצדקה לא היא אלא גם בצדקה שרי לנסויי כדעת הטור וסיעתו.

עוד תירץ החיד"א בספרו פני דוד: ע"פ מה דאמרו בגמ' ב"ב דטורנוסורופוס אמר לר' עקיבא אם הקדוש ברוך הוא אוהב את העניים למה אינו מפרנסן והוא משל למלך שכעס על עבדו וכו' והשיבו ר"ע דהוא משל למלך שכעס על בנו וכו' והיינו לזכות לעשירים שינצלו מגחינם, והנה פ"ק דקידושין איכא פלוגתא דר' יהודה סבר בזמן שעושים רצונו של מקום דוקא נקראו בניים ור"מ סבר דבכל אופן נקראו בניים וק"ל כר"מ כמ"ש הרשב"א בתשובה ולפ"ז יכול לעשות צדקה עם הכל. וכבר כתבנו במקום אחר דהיא דפ"ק דבתרא הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים לא אתיא ככולי עלמא, וז"ש נתון תתן לו ריבה בנתינות שיתן לכל עני שבישראל דהכל מצוה, ולא ירע לבבך מצד יצה"ט נמי דשמא אין זה הגון ונמצא דחטא איכא דדוקא למי שצוה"ט נמי ועל כן אמר ולא ירע לבבך דכולל יצה"ט עקיבא וזה טענה מצד יצה"ט נמי ועל כן אמר ולא ירע לבבך דכולל יצה"ט ויצט"ר, כי בגלל הדבר הזה יברכך וכו' דכל ישראל נקראו בניים ומצוה לעשות עמהם צדקה וכדעת רבי מאיר.

במשנה שכיר בפרשתן כתב ע"פ מה ששמעתי בשם רבינו הקדוש מצאנו זלה"ה ז"ע דבקיום מצות צדקה צריך לחוש שיתן בעבור מצות השם שצוה ליתן צדקה ולא בשביל רחמנותו על העני, יען ששומע צרת העני שמוטל ברעב וכדומה ונתרך לבו בקרבו ומשתתף בצערו, דאז נמצא דנותן רק בשביל עצמו להסיר כואב הלב שבקרבו שנתעורר בקרבו ע"י הרחמנות שיש לו על העני, ורק יתן כדי לקיים מצות השם כשאר מצות שמקיים לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. אמנם אין יעשה זאת, הלא מדת הלב, ומה גם לב הישראלי שהם רחמנים בני רחמנים לרחם על האומללים וכואב לבו בקרבו בראוי אין העני מתגולל בעניו, לזה יש עצה שקודם כל יתן להעני מה שמצטרך לו, בזה השקית הרחמנות שבקרבו ואח"כ יתן עוד דבר מה נוסף למה שנתן בתחלה, דנמצא דאחר שנתן לו בתחלה כבר השקית הרחמנות ושוב אין לו עליו רחמנות, ומה שנותן הוא נותן רק בשביל לקיים מצות צדקה שצוה השם, ובזה ישא ברכה מאת ה' בשביל שנתן לקיים ציווי של ית"ש, וזה המכוון בפסוק ה"ל "נתן נתן", היינו שקודם יתן מה שצריך להעני ושוב אינו בעל רחמנות, ואח"כ תתן ג"כ עוד בשביל לקיים ציווי האל ליתן צדקה, והנתינה השנית אינו למען כי ירע לבבו על העני, וזה ואל ירע לבבך בתתן לו, היינו ששוב לא היו בשביל ירע הלב היינו הכואב הלב בשביל הרחמנות רק בשביל מצות צדקה, ואז כי בגלל דבר זה שנתן רק לכבודו יתברך לקיים מאמרו יתברך יברכך ה'.

מעדני אשר: פה צריך ציווי מיוחד משום שאדם יכול לחשוב מה אני צריך לעזור לשני, הרי אני יכול להפסיד מזה וגם להגיע למצב הזה לכן הזהירה התורה אל ירע, ועיין בשו"ת לבושי מרדכי אורח חיים מהדורה קמא בהקדמה.

נראה לפרש: ע"פ מה שקרה שאדם קיבל התקף לב והתמוטט ברחוב והגיעו אנשי ההצלה ומיד בדקו לו את הדופק ביד, צעק שם פי אדם הוא קיבל התקף לב מדוע ומי בודקים את הדי, אז ענו לפי הדופק ביד אנחנו מבינים מה הדופק בלב, גם בצדקה לפי הדופק ביד אפשר להבין איזה לב יש לו, וזה כוונת הפסוק נתן נתן, ולא ירע לבבך אז נבדוק שאין לך לב רע, מתוך ביסוס גמ"ח ועור נישואין חסידי דזקוב בבית שמש

אשה שיודעת שבעלה אין נותן צדקה כערך מה שיש לו האם מותר לה לתת שלא ברשותו?

הנה בשו"ת נודע ביהודה תניא יור"ד סימן קנ"ח מובא בפתיח תשובה יור"ד סימן קנ"ה נשאל באשה שיודעת שבעלה מקמץ בנתינת צדקה ואינו נותן לפי ערכו והיא נותנת בתוך הבית ומחלקת צדקה לפי העושר, ויודעת שבעלה מקפיד אם מותר לקבל ממנה צדקה.

ומסיק: דגזל גמור הוא וחלילה לקבל ממנה, ואף שביט דין כופין על הצדקה, מ"מ מי שם האשה לשופטת ואשה פסולה לדון, וגם לבית דין אין רשות ליקח ממנו בלי ידיעתו.

אבל בערוך השלחן יור"ד סימן רמ"ח ס"ק י"ג **חולק** וסבירא ליה דכיון דקימ"ל כופין על הצדקה, ועכשיו בזמן הזה אין לנו כח לכופ, לכן אם יש איש קמצן והאשה נותנת צדקה בלי ידיעתו, אע"פ שהיא בעצמה אינה יכולה להיות שופטת, מ"מ אם הרב שבעירו אומר שלפי ערכו אם היתה ידו תקיפה היינו כופין על זה, יכולה לתת כשיעור הזה, ולמה נגרע במה שאין בידו כחוף אם יש ביכולתו להוציא הצדקה שהיא מחויב.

ולענין הלכה כתב בשו"ת שבת הלוי חלק ה' סימן קל"ב ס"ק ז' שאין לסמוך על זה ואסור לקחת כסף מהאשה כיון שאין כופין בזמן הזה.

אשה שכשומעת שלאחרים אין כסף נעשית חולה מזה האם מותרת לחלק צדקה כמה שרוצה?

הנה בשפע חיים למרן הדברי יציב ז"ע על ראש השנה ע"מ ר"ז מביא סיפור נפלא על אשה צדקנית שהיתה מפזרת כל אשר לה לצרכי עניים, וכששאל אותה בעלה הרי כל מה שקנתה אשה קנה בעלה נסיון ע"ז ע"מ א' ואיך מחלקת מנכסיו לצדקה, הרי קימ"ל שאשה אסור לה לחלק צדקה רק מתנה מועטת.

והשיבה תשובה נפלאה: שהרי איתא בגמ' כתובות נ"א שהבעל חייב ברפואת אשתו, וכשהיא רואה בצרת אדם מישראל ואין בידה להושיעו, היא נחלית מרוב צער וכאב, ונמצא שחלוקת הצדקה אצלה היא בגדר רפואה, וקימ"ל שהבעל חייב ברפואת אשתו, מתוך דרשה בשבת פרשת מסות האי שתא בשבת זכרוננו בנוא יארוק לחסידי צאנו מעל גיל שישים שהתקיימה במלון ארמון שבקנייטקט, בראשתו של ידידנו הגה"צ רב ואב"ד קהילת הק' צאנו ארל"ב, וכל רבני צאנו בחו"ל

המגלה לאשתו שנתן צדקה האם עדיין נחשב למתן בסתר?

איתא בגמ' חגיגה ה' ע"מ א' על הפסוק קהלת פרק י"ב ו"ד **"כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע"** מאי אם טוב ואם רע, אמרי דבי רבי ינאי זה הנותן צדקה לעני בפרהסיא, כי הא דרבי ינאי חזייה לההוא גברא דקא יחייב זוזא לעני בפרהסיא, אמר ליה מוטב דלא יהבת ליה מהשתא דיהבת ליה וכספתיה.

וכתב במהרש"א שם לא שייך הכא לומר, הא דעשה דוחה לא תעשה, כיון דהיה אפשר לו לקיים שניהם וליתן לעני בסתר.

יש לחקור מה דינו של אדם שאשתו מסייעת בידו לכתוב צקים ולחלקם לעניים, האם על ידי כך הוא מאבד את מעלת מתן בסתר יכפה אף, כי הרי אשתו יודעת מהצדקה, ושוב אין זה נחשב למתן בסתר או לא

איתא בגמ' כתובות ס"ז ע"ב מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה, דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא בחור שבמפתן הדלת יום אחד אמר איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא אותו היום נתן העני לבו לדעת מי נותנם לו ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא, **אתיא דביתו בהדיה כיון דחזייה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רוט מקמיה עיילי לההוא אתונא.**

וכתב המאירי שם צדקה יש בה מדרגות מהם שהוזכרו כאן, ומהם שהוזכרו במקומות אחרים, ומה שהוזכר כאן הוא שהנותן יודע למי נותן אבל המקבל אינו יודע ממי מקבל, והוא שהוזכר במר עוקבא שהיה רגיל ליתן בכל יום סלע בפתח של עני אחד שהיה שכנו, ופעם אחת העריב בבית המדרש ביתר מדאי, ולא רצה לילך ביחיד והולך אשתו עמו, מפני שחשבה כגופו ולא הופקעה בסיבתה העלמת המתן, וכשהרגיש פעם אחת שהעני היה מחזר לידע מי הוא הנותן ברח לו כדי שלא להתבייש ממנו, ודרך הערה אמרו נוח לו לאדם להפיל עצמו בתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, עכ"ל, **מבואר בדברי המאירי שבזה שאשתו יודעת מנתינת הצדקה, אין זה מגרע ממעלת מתן בסתר, מפני שאשתו כגופו, ומזה נלמד לעניינו, שאין חסרון בזה שאשתו תכתוב את הצ'קים.**

האוסף צדקה לכולל האם מותר לו לשקר שהוא אוסף להכנסת כלה כדי שיתנו לו יותר?

יש לחקור גבאי צדקה שאוסף כסף עבור כולל האם מותר לו לומר שהוא אוסף להכנסת כלה.

הנה בשו"ת דברי יציב יור"ד סימן קמ"ו נשאל שאלה הנ"ל, והשואל צידד בשאלתו דכיון דכופין על צדקה אף שלא מרצונו, א"כ יהא אפשר נמי לשנות ולרמות על איזה סוג צדקה הוא אוסף.

ומסיק הדברי יציב: שאסור לעשות כן דהויא כגזל שהוא חושב ורוצה ליתן לצדקה זו ורק אדעתא דהכי הוא נותן, והוא מרמהו למטרה אחרת והויא בגדר גזל גמור.

יש להקשות: הרי ב"ד כופין על הצדקה שלא מרצונו, א"כ ה"נ יהא מותר ליטול שלא מרצונו, כך מקשה הנ"ל.

ומחלק ג' הסברים מדוע אסור
א. דווקא לב"ד מותר, אבל לא כל אדם כופה.
ב. דווקא בפניו מותר לכפות, ובדרך רמאות הויא כשלא בפניו לכן אינו יכול לכפות.
ג. לא שייך לכפותו שהרי הוא רוצה ליתן צדקה להכנסת כלה.

וכן בשו"ת שבת הלוי יור"ד חלק ב' סימן קי"ט אסר לעשות כן.

יש להעיר מהמעשה שהיה מובא במילואים לליקוטים בקובץ תשובות לחת"ס בסימן י"א בחלק ז' של שו"ת חתם סופר דפעי' בא גאון אחד לחתם סופר לצורך צדקה גדולה והחת"ס הלך לערוך את כל הגבאים שיתנו צדקה וגם הלך לגבאי של חברת הכנסת כלה וביקש שיתן לגאון הנ"ל, והגבאי טען לחת"ס שאספו את הכסף לצורך הכנסת כלה ואף פעם לא שינו לצדקה אחרת אבל אם החתם סופר יפסוק שצריך ליתן הם יתנו, וכתב החת"ס שצריך ליתן והביא ראיה מהא דאיתא במדרש רבה פרשת כי תשא על הפסוק ויתן אל משה כלתו, שמה כלה מקושטת בכ"ד תכשיטין אף ת"ח מקושט בכ"ד ספרים ולכן מותר לתת לתלמוד חכם, וצ"ע.

האם מותר לומר סכום גבוה לצדקה כדי שחבירו יתן סכום יותר גבוה אע"פ שאינו מתכוין לתת?

יש לחקור האם מותר לומר סכום גבוה לצדקה כדי שאחרים יתנו סכום יותר גבוה

הנה איתא בגמ' סוטה כ"ט ע"א על ד' דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות ואחד מהם על פוסקים צדקה ברבים ואינם נותנים.

ובמהרש"א שם שבעלי בתים מנהיגי הקהלה פוסקים צדקה מרובה ואינם נותנים כולה, שאומרים שלא היה דעתן לכן אלא בשביל אחרים שיתנו, חזינן שאסור לעשות כן.

ובשו"ת מנחת יצחק חלק ג' סימן צ"ז וכן בשו"ת דברי יהושע חלק ג' סימן ל"ד כתב דאסור לעשות כן משום ב' טעמים.

א. אנשים אחרים יראו שאינו מקיים את נדרו ויבואו לזלזל בנדרים.
ב. משום איסור גניבת דעת אסור לעשות כן.

יש להקשות: מהא דכתב הבית יוסף יור"ד סימן רנ"ט ס"ק ב' שמותר לגבאי צדקה לומר שהקופה ריקה כדי שאנשים יתנו אע"פ שיש כסף בקופה, א"כ מדוע כאן אסור, כך הקשה בספר צדקה ומשפט פרק ז' ע"מ קפ"ג להגאון רבי יעקב בלוי זצ"ל, וכן בספר ניב שפתים כלל ט'

יש שמתרץ: שאני הכא שהבעל הבית פוסק בדרך נדר, ואע"פ שכונתו שירבו האחרים בנתינת הצדקה, מ"מ הנדר חל דבריהם שבלב אינם דברים, כך תירץ בספר ניב שפתים כלל ט', ותרוץ זה לא מתירץ לפי טעם שני.

מה עדיף במצות צדקה האם לתת להרבה עניים סכום קטן הויא מצוה יותר מלתת לאחד סכום גדול?

יש לחקור איזה מצוה יותר עדיף לתת להרבה עניים סכום קטן או דילמא לתת לאחד סכום גדול

הנה הרמב"ם בפרוש המשניות אבות פ"ג משנה ט"ו, ועיין בשו"ת משנה שכיר אר"ח סימן כ"ו, ובשו"ת צפת פענח סימן קע"ג תמה על מקומות שנוהגים לאסוף הרבה לעני הא הרמב"ם כתב שיש מצוה לתת כמה פעמים על הא דאמרינן התם במשנה והכל לפי רוב המעשה כתב ז"ל שהמעלות לא יגיעו לאדם לפי גודל המעשה, אבל לפי רוב מספר הפעמים, בכפילות כמה פעמים יעשה המעשה טוב יגיע הקנין החזק, והמשל כשיתן האדם למי שראוי אלף זהובים בבת אחת לאיש אחד, ולאיש אחר לא נתן כלום, לא יעלה בידו מדת הנדיבות, בזה המעשה האחד הגדול, כמו שמגיע למי שהתנדב אלף זהובים באלף פעמים, ונתן כל זהוב מהם על צד הנדיבות, מפני שזה כפול מעשה הנדיבות אלף פעמים והגיע לו קנין חזק, וזה פעם אחת לבד התעוררה נפשו, חזינן מדבריו שיש מצוה לתת להרבה עניים קצת מאשר לתת לאדם אחד סכום גדול.

ובנחל קדומים להחיד"א בפרשתן מביא את הרמב"ם וכתב דלאו כללא היא דאם יש עכשיו עני ונצרך למאה זהובים בודאי שזה זכות ומצוה יותר מאשר לחפש הרבה עניים.

והנה בגליוני הש"ס ב"ב ס' ע"ב הוכיח מגמ' שלא כדעת הרמב"ם: דאמרינן התם מה בגד זה כל נימא ונימא מצטרפת, אף בצדקה פרוטה לפרוטה מצטרפת, חזינן דסכום אחד גדול יותר חשוב מהרבה פרוטות, דאמרינן דכל הפרוטות נחשב לסכום אחד גדול ו"ל.

מנוח למערכת

האם יש איסור לתת לקטן אוכל לפני התפילה והוא ספיית איסור בידים

מה שדנתם בשם הפוסקים האם יש איסור לתת לקטן אוכל לפני התפילה והוא ספיית איסור בידים.

הרה"ג יקותיאל יהודה שימון שליט"א צפת

נראה להעיר, מה שכתב בשולחן ערוך הרב אורח חיים סימן קס"ט סעיף ב' שמוטר האכיל את הקטן קודם קידוש בין של לילה בין של יום ואסור לענותו שלא אסרו האכילו איסור בידים אלא כשהמאכל אסור מצד עצמו כגון טרפה ויוצא בה אבל כשהמאכל מותר מחמת עצמו אלא אפילו קטן שאין בו חשש סכנה אם יתענה, לפי הנ"ל גם באיסור אכילה לפני התפילה זה איסור התלוי בזמן, לכן יכולים לתת לקטן לאכול.

נראה להעיר, דבש"ע הרב סימן ק"ץ פסק כהמ"א שיש לדמות זה להיתר קודם קידוש, ובטעם ההיתר קודם קידוש ציין למה שכתב בס' רסט ובס' שמג, והעיר ע"ז בשו"ת צ"צ אורח חיים סימן קמ"ד שהציונים סותרים, דבס' רסט כתב את טעם המ"א והמחצה"ש שהוא בגלל שאינו חפצא דאיסורא אלא מחמת הזמן, אך בס' שמג כתב טעם אחר והוא דיש מתירים בס' יבמות קיד, א ובשו"ת ח"א סי' צבר ר"ן שכתב קנ"ג, ובירוש' יומא לספות לקטן איסור דרבנן כאשר הוא לצורכו של הקטן, ובפשוט להביאור בס' רסט יותר גם איסור דאורייתא התלוי בזמן, ויאסור איסור דרבנן אף לצורכו כשאינו זמני, ואילו להביאור בס' שמג יותר איסור דרבנן לצורכו ויאסור אפי' איסור דרבנן זמני כשאינו לצורכו ואכן שם (ס"י במוסגר) משמע דבלאו לצורכו אף איסור שהזמן גורם אסור, וראה בתהלה לדוד סימן שמי"ג סק"ד שאף הוא עמד בזה, ובקצוה"ש ביה"ש סי' קמ"ט סק"ד הסיק שהטעם שציין לשני הסימנים הוא כי באכילה קודם שחירת ההיתר הוא מב' הטעמים, שהוא איסור דרבנן לצורכו, וגם להאוסרים בזה ראה ב"י סוס"ט שמג בודעת הרמב"ם מאכילא פ"ז הכ"ז הרי כאן כ"ע יתירו מטעם שהוא איסור מחמת הזמן ולא הביא כלל את המשמעות הנ"ל סימן שמי"ג במוסגר שאף איסור זמני אסור.

קטן שמסופק האם בירך ברכת המזון האם חייב לחזור ולברך ספק

מה שהבאתם בשם הליכות שלמה דקטן שמסופק אם בירך ברכת המזון חייב לחזור ולברך מספק, דאע"ג דחייב בברכת המזון רק מדרבנן, מ"מ צריך לחנוכו וכשיהיה גדול אם יאח מספק אם בירך ברכת המזון חייב לברך מספק כיון דהוא איצטרא דאורייתא.

הגאון מתתיהו ישראל הורוויץ שליט"א לייקוץ מחבר ספר "אצרות היס" על מסכת ברכות ראש כולל בעיירת דיל

נראה להעיר, דבספר חינוך הבנים הלכתו הביא מהגר"ש אלישיב זצ"ל והגהר"ח קניבסקי זצ"ל שהצריך לחנוכו לחזור ולברך, אבל בשו"ת דברי יציב סימן כ"ח פסק שאסור לקטן לחזור ולברך כיון שהוא ספק דרבנן וקיי"ל ספק ברכות להקל ואסור להחמיר משום חומרה לא תשא, והביא עוד מספר חינוך הבנים להג"י נוביטש זצ"ל סברא מיוחדת דאליבא דהסבורים דבמצוה שיתכן שלא תודמן לקטן ליכא חיוב חינוך, א"כ ה"נ א"צ לחנוכו דמאן ימר לן שבגדלותו יאירע לו כן שיהא לו ספק אם בירך ברכת המזון, והביא דכן מבוואר נמי מהכתב סופר ..... וכן מבוואר בקובץ שערי הוראה ח"ב במאמרו של הגרש"א שטרן שליט"א.

אדם שאכל שאר מאכלים ואח"כ אכל קצת פת ונהיה שבע האם חייב לברך ברהמ"ז מן התורה

מה שחקרתם באדם שאכל שאר מאכלים ואח"כ אכל קצת פת ונהיה שבע האם חייב לברך ברהמ"ז מן התורה

הרה"ג יעקב ישראל מייזנער שליט"א לונדון

נראה להעיר, דהנה האגרות משה ארח חיים סי' מא כתב שתלוי אם אכל כזית או פחות מכזית שאם אכל פחות מכזית אז אפילו הוא שבע משאר המינים, אינו צריך לברך ברהמ"ז, משום שאכילת פחות מכזית אינה נחשבת כאכילה כלל. אמנם אם אכל כזית פת, אף ששביעית היתה בצירוף כל המינים שאכל, חייב לברך מן התורה, ועוד כתב האגרות משה ארח חיים סי' ע"ז על התשובת הרדב"ז, מובא בשערי תשובה בס' קצ"ח סי' א', שאומר שזקן וחולה שכזית שלהם הוא כדי שביעה חייב לברך בהמ"ז מן התורה, והחידוש הוא שהיה מקום לומר שאין השביעה מן הפת אלא מצד המחלה וחולשת הזקנה, והשמיענו דכיון דעל"פ שבע מה חייב מדאורייתא, וה"ה בשבע מהכזית מחמת שאכל מקודם דברים אחרים הוא חייב בהרהמ"ז מדאורייתא, ע"ש.

מדוע אסור לאכול לפני התפילה הרי בלי אכילה אי אפשר לכוון כראוי

מה שהקשטם על הא דאיתא בגמ' ברכות י"ב ע"ב ב' אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב מאי דכתיב "לא תאכלו על הדם" לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם, דיש להקשות, מהא דאיתא בגמ' בבא בתרא י"ב ע"ב ב' א"ר אבדימי דמן חיפה קודם שיאכל אדם וישתה יש לו שתי לבבות וכו' לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד, הרי דאין לאדם דעת שלמה עד שיאכל וישתה, א"כ כיון דתפלה צריך כוונה איך אסרו לאכול קודם התפלה, הרי לא יוכל לכוון כראוי, ותוצאתם בכמה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א חבר הבר"צ קהילת מחזיקי הדת, אהבת תורה, בית הוראה דיישבת מיר, לשכת הפוסקים ביתר עילית, אוצר הפוסקים סווראן, קנין תורה פסגות ירושלים {כדורי}

נראה לתרץ, דזה רק כשכא הזמן לאכול ואינו אוכל אז אינו מיושב דעתו, אבל לפני זמן שרגיל לאכול עדיין מיושב דעתו אפילו קודם שיאכל, והנה זמן אכילה מבוואר בש"ע אורח חיים סימן קנ"ז דסתם אדם הוא כשיגיע שעה רביעית, ופועלים בשעה חמישית ותלמידי חכמים בשעה שישית, וזמן תפילה הוא עד סוף ד' שעות עיין סימן פ"ט ובדרך כלל מתפללים לפני סוף זמן תפילה דאז עדיין לא הגיע הזמן לאכול לרוב בני אדם, ובפרט לשיטת המגן אברהם בסימן קנ"ז דחשבינן זמן אכילה שעה רביעית מעת שקם משינתו, וזמן תפילה הוא שעה רביעית או מעלות השחר או מנחם החמה, וא"כ אם מתפלל תוך זמן תפילה עדיין לא הגיע שעתו לאכול ומיושב דעתו גם קודם שיאכל.

מי שהקיא כל מה שאכל האם אינו חייב לברך ברכת המזון

מה שחקרתם האם מי שאכל כדי שביעה והקיא את הכל האם חייב לברך ברכת המזון.

הגאון רבי ישראל שורץ שליט"א רב קהילת צאנז ויתר, דומ"ץ שכונת גוש שמונים, מרכז ההוראה, שערי הוראה, ור"מ ביישוב"ג תורת שלמה זוועהיל ירושלים {הערה זו לעילוי נשמת אבי הכ"מ הגה"צ חיים יעקב מנחם בן הרב עזריאל ז"ל}

נראה להעיר דנחלקו בזה הראשונים, דעיין בבית יוסף אורח חיים סימן ר"ח כתב וז"ל ובספר אהל מועד ש"י הגה"מ ד"א סי' ד' כתוב מטעמת אינה צריכה ברכה אפילו לפנייה אלא אם כן היה שם כשיעור רביעית אבל בזה השיעור מברכת אף על פי שאינה בולעת כלום הואיל והחיק טועם עד כאן לשונו, ולי נראה דברכה לא בטעימת חיק תליא אלא באכילה תליא דכתיב' ב'רם ח' ו' ואכלת וברכת ואכילה היינו הנאת מעיים כדברי הרא"ש ז"ל ע"כ, וז"ל דלשיטת האהל מועד תליא בהנאה דהחיק טועם, אולם הבית יוסף הוכיח מהא דכתיב בברכת המזון ואכלת וברכת ואכילה היינו הנאת מעיים כדברי הרא"ש. וא"כ לשיטת הרא"ש תליא בהנאת מעיים, ועיין בכלל חמדה פרשת עקב הוכיח מהיראים דחייב ברכת המזון תליא בהנאת גרון, ובספר מעשה איש ח"ו ע"פ קפ"א העיד הגר"י אידלשטיין זצ"ל בשם החזו"א דאף על גב שבספר קיצור שו"ע כלל י"א סס"ו כתב שמי שהקיא אכילתו אינו צריך לברך ברכת המזון, מ"מ נראה שצריך לברך כיון שא"א שלא ישאר במעיו קצת מן האוכל שאכל ע"כ. ובאמת דזהו סברת הקול אלהו סימן ט' דמי שהקיא חייב בברכת המזון, ואע"ג שאחר שנתעכל המזון במעיו אינו חייב בברהמ"ז והכא שהקיא אין לך עיכול גדול מזה, מ"מ לא יבצר שלא נשאר משהו מן המאכל במעיו וכתב דזה בדוק ומנוסה דיש מי שמקיא אכילתו ואפ"ה אינו רעב מאותה אכילה ודמאי עליה כאילו לא הקיא שום דבר ולפיכך הרי הוא עומד בחיוב ברכת המזון ע"ש.

הרה"ג משה יחיאל הכהן ראטה שליט"א ירושלים

מה שהבאתם דעת קול אליהו שתלוי בהנאת גרונו ואפילו אם הקיא מה שאכל חייב לברך, כיון שגרוננו נהנה כדי שביעה, נראה להעיר שבדברי קול אליהו מבוואר להדיא דאם הקיא כל מה שאכל בוודאי דלא יברך לאחריו, שהרי נתעכל, וכן מבוואר בדברי הבית מנוחה ד"ק סי' א"ח ה"ה שהביא את דברי הקול אליהו שכתב בדעתו שאם אכל הרבה והקיא שלא יברך שוב, ומשמע מדבריו שכדי שיוכל לברך צריך שישאר שיעור כזית במעיו. וכן דעת הנזירות שמשון שרק אם אחר שהקיא נשאר כזית במעיו צריך לברך, וכ"מ מהמ"א סימן ר"ח א"א סק"ג דלברכת המזון בעינן שיהא הנאת מעיו בכזית, אכן כתב בספר לב הארי אורח חיים סימן קפ"ד דלדעת החזו"א סימן כ"ח אות ד' גם בהקיא כל האוכל יוכל לברך תיכף אחרי אכילתו, כיון דמה שאמר חזו"ל שלא לברך אחר שנתעכל היינו רק בהפסיק בין אכילה לברכת המזון בשהיית זמן, דאמרינן דכל זמן שלא נתעכל המזון נקרא שעדיין נמשך מעשה האכילה, אבל כשמברך תיכף לאחר מכן לא איכפת לן בנתעכל, אולם לדעת האמרי בינה וכן נקט בהר צבי אורח חיים סי' מ' משמע דאפילו נשאר מעט במעיו אינו צריך לברך דלברכת המזון בעינן שישבעו מעיו וכל שהקיא נחשב שאינו שבע מזה. ומ"מ כתב בכף החיים סימן קפ"ד אות ר"ב עצה לכן, שימשוך לאכול עוד קצת כדי לברך, או ישמע ברכה מאחרים.

יעיב עיר: החיובי@gmail.com 0527653021

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרה"ג דניאל גראס שליט"א בארא פארק

רב בית המדרש נעימות החיים

לעילוי נשמת אמו

האשה החשובה מרת חיייה פייגא רבקה ע"ה

בת הרב יהודה אריה ז"ל

נפטרה כ"ו אב

ת.נ.צ.ב.ה

גליון זה נודב ע"י אחי הגאון

רבי משה שורץ שליט"א

רב קהל חסידים קרית הרצוג - יו"מ מכון אור החיים

לרגל שמחת אירוסית בתו תח"י במז"ט

עב"ג הבה"ח המופלג בתורתו"ש כמר מנחם מנדל בוים שליט"א

בנו של ידידנו הגאון דוד בוים שליט"א ר"מ בסאסוב ביתר- מחשובי המעירים במדור מכתבים למערכת

וברכת מזל טוב לסבים הרבנים המפורסמים

ידידנו הגאון רבי חיים צבי שפירא שליט"א ראב"ד קהל מחזיקי הדת בעלזא

ידידנו הגאון רבי יחיאל בוים שליט"א רב נוה הורים קרית צאנז

ידידנו הגאון רבי מרדכי ברנט שליט"א דומ"ץ קרית צאנז נתניה

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרב אליהו לנדא שליט"א מאנסי

ליזכוי רבבות

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות

נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרה"ג שמעיה יוספוביץ שליט"א קרית בעש"ט

לעילוי נשמת אביו

הרב שמואל אהרן בן הרה"צ שמעיה יוספוביץ ז"ל

נ.ל.ב.ע כ"ה מנחם אב ת.נ.צ.ב.ה